

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Porządku i Bezpieczeństwa Wewnętrznego

KPB.411.003.01.2019

plk Robert Ciesielski
Areszt Śledczy w Warszawie-Białolecze
03-016 Warszawa, ul. Ciupagi 1

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

R/19/003 Bezpieczeństwo osadzonych w warunkach izolacji penitencjarnej

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Areszt Śledczy w Warszawie-Białolece, ul. Ciupagi 1, 03-016 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	plk Robert Ciesielski, dyrektor, od 16 sierpnia 2017 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił plk Cezary Śmietanowski, dyrektor, od 16 sierpnia 2010 r. do 15 sierpnia 2017 r. (akta kontroli Tom I, str. 7-9)
Zakres przedmiotowy kontroli	<ul style="list-style-type: none"> – działania ograniczające ryzyka naruszenia bezpieczeństwa osobistego osadzonych, – infrastruktura jednostki penitencjarnej w obszarze bezpieczeństwa osobistego osadzonych, – prowadzenie zindywidualizowanych oddziaływań na osadzonych, – zatrudnianie oraz szkolenie funkcjonariuszy, – działania administracji penitencjarnej w sytuacji naruszeń bezpieczeństwa osadzonych przez funkcjonariuszy.
Okres objęty kontrolą	1 stycznia 2017 r. – 16 lipca 2019 r.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Porządku i Bezpieczeństwa Wewnętrznego
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wojciech Bartoń, doradca prawny, upoważnienie do kontroli nr KP/B/37/2019 z 23 maja 2019 r. 2. Tomasz Szczęsny, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr KP/B/35/2019 z 23 maja 2019 r. 3. Magdalena Markowska, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KP/B/36/2019 z 23 maja 2019 r. (akta kontroli Tom I, str. 1-6)

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489 ze zm., dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	Dyrektor Aresztu Śledczego w Warszawie-Białolece podejmował działania zmierzające do zapewnienia osadzonym bezpieczeństwa osobistego ³ . Działania te, polegały m.in. na opracowaniu i wdrożeniu wewnętrznych uregulowań i procedur, a także zapewnieniu właściwej infrastruktury jednostki penitencjarnej.
Uzasadnienie oceny ogólnej	<p>Infrastruktura Aresztu sprzyjała ograniczeniu ryzyka naruszenia bezpieczeństwa osobistego osadzonych. Uchybienia w tym zakresie dotyczyły niedziałającego w trakcie przeprowadzonych oględzin systemu przywoływania pomocy w dwóch celach mieszkalnych oraz braku systemu przywoływania pomocy w łazniach. W trakcie kontroli administracja Aresztu podjęła działania w celu ich usunięcia.</p> <p>Pomimo, że w okresie objętym kontrolą wakaty na stanowiskach funkcjonariuszy w Areszcie wynosiły od 3,4% do 8,4%, to liczba wypracowanych przez nich nadgodzin wyniosła odpowiednio: 54 849,40 godzin w 2017 r., 108 108,90 godzin w 2018 r. i 124 970,40 godzin do 18 czerwca 2019 r. Stan ten, w ocenie NIK, może skutkować ich znacznym przemęczeniem i wpływać na poziom bezpieczeństwa osadzonych, co wymaga podjęcia zdecydowanych działań.</p> <p>Funkcjonariusze byli prawidłowo szkoleni. Nie stwierdzono nieprawidłowości w poddanej badaniu próbie czynności wyjaśniających w sprawie zdarzeń, które miały miejsce w Areszcie w okresie objętym kontrolą. W przypadku zaistnienia przesłanek Dyrektor Aresztu wszczynał postępowania dyscyplinarne wobec funkcjonariuszy SW oraz kierował zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa przez funkcjonariusza do organów ścigania.</p> <p>Stwierdzono trzy przypadki nierzetelnego rozpatrywania skarg osadzonych na działanie funkcjonariuszy jednostki. Zdaniem NIK nieprawidłowe było podejmowanie decyzji wyłącznie w oparciu o jednostronne, niezweryfikowane w inny sposób stanowisko funkcjonariusza w przedmiocie skargi i jego ocenę sytuacji.</p>

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR	1. System działań ograniczających ryzyko naruszenia bezpieczeństwa osobistego osadzonych
Opis stanu faktycznego	<p>Strukturę organizacyjną Aresztu Śledczego w Warszawie-Białolece⁵ określił Dyrektor Aresztu zarządzeniem organizacyjnym nr 4/2019 z dnia 4 czerwca 2019 r. W skład AŚ wchodzi m.in.: Dział penitencjarny, Dział ochrony, Dział terapeutyczny dla skazanych uzależnionych od alkoholu, Ośrodek diagnostyczny oraz sześć Oddziałów Penitencjarnych z oddziałami mieszkalnymi dla osadzonych.</p> <p>(akta kontroli Tom I str. 179)</p> <p>Na 31 grudnia 2017 r. w Dziale penitencjarnym zatrudnionych było 49 funkcjonariuszy i dwóch pracowników, co stanowiło 100% planu. Na 31 grudnia 2018 r. zatrudniony był jeden pracownik i 71 funkcjonariuszy, były dwa wakaty na stanowiskach funkcjonariuszy (3%). Na 31 maja 2019 r. w Dziale penitencjarnym</p>

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Kontrola miała charakter rozpoznawczy i jej celem nie było dokonanie kompleksowej oceny funkcjonowania AŚ w badanym okresie.

⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ Dalej: Areszt, AŚ.

zatrudniony był jeden pracownik i 70 funkcjonariuszy. Były trzy wakaty na stanowiskach funkcjonariuszy (4%).

W Dziale ochrony na 31 grudnia 2017 r. zatrudnionych było 221 funkcjonariuszy, było osiem wakatów (tj. 4% stanowisk było nieobsadzonych). Na 31 grudnia 2018 r. na 306 planowanych etatów funkcjonariuszy obsadzono 287, było 19 wakatów (6% etatów). Na 31 maja 2019 r. w Dziale ochrony zatrudnionych było 283 funkcjonariuszy, były 23 wakaty (8%).

(akta kontroli Tom I str. 109-111)

Dyrektor Aresztu Śledczego w Warszawie-Białolece w zakresie bezpieczeństwa osobistego osadzonych wydał, na podstawie art. 13 ust. 3 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej⁶:

- zarządzenie nr 30/2018 z dnia 3 sierpnia 2018 r. w sprawie służby dyżurnej w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białolece, zdarzeń mogących wystąpić w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białolece oraz procedur przyjętych w przypadku ich wystąpienia;
- zarządzenie nr 5/2019 z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie zapewnienia ochrony, bezpieczeństwa i porządku w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białolece;
- programy podejmowanych działań w zakresie przeciwdziałania przedostawaniu się substancji odurzających i ich obrotowi na terenie Aresztu Śledczego w Warszawie-Białolece.

Na podstawie § 57 ust. 2 zarządzenia nr 19/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 14 kwietnia 2016 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia i organizacji pracy penitencjarnej oraz zakresów czynności funkcjonariuszy i pracowników działów penitencjarnych i terapeutycznych oraz oddziałów penitencjarnych dyrektor AŚ w Warszawie-Białolece zatwierdził instrukcje w sprawie przeciwdziałania negatywnym przejawom podkultury przestępczej dla poszczególnych stanowisk funkcjonariuszy.

(akta kontroli Tom I str. 199-229)

Zarządzeniem nr 41/2018 r. Dyrektor Aresztu Śledczego w Warszawie-Białolece z dnia 23 listopada 2018 r. wprowadził porządek wewnętrzny w Areszcie⁷. Dokument ten określa m.in.:

- godziny oraz sposób przeprowadzania apelu porannego i wieczornego, rytmu dnia w areszcie;
- godziny i miejsce spożywania posiłków, odbywania spacerów i korzystania z kąpeli, palenia wyrobów tytoniowych;
- godziny, miejsce i sposób poruszania się po terenie aresztu śledczego;
- liczbę i rodzaje przedmiotów, które osadzeni mogą posiadać w celi mieszkalnej;
- dni, godziny i miejsce przyjmowania skazanych przez dyrektora i innych przełożonych, lekarzy;
- dni, godziny, miejsce i porządek przeprowadzania widzeń.

Porządek wewnętrzny zawiera elementy określone w § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu

⁶ Dz. U. z 2019 r., poz. 1427, ze zm.

⁷ Na podstawie art. 13 ust. 3 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, art. 73 § 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1997 r. Kodeks karny wykonawczy, rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania.

organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności⁸ oraz w § 15 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego odbywania tymczasowego aresztowania⁹.

(akta kontroli Tom I str. 140-142)

Pojemność oddziałów mieszkalnych Aresztu Śledczego w Warszawie-Białolece wynosiła: 31 grudnia 2017 r. – 1 313 osób, 31 grudnia 2018 r. – 1 773 osoby a 31 maja 2019 r. – 1 692 osoby. Wzrost pojemności AŚ na koniec 2018 r. spowodowany był przejściem infrastruktury zlikwidowanego Zakładu Karnego w Warszawie-Białolece. Zmniejszenie pojemności AŚ w 2019 r. wynika z wyłączenia z użytkowania jednego z oddziałów, którego pojemność wynosi 81 osób.

(akta kontroli Tom I str.45)

Według stanu na 31 grudnia 2017 r. w AŚ przebywało 1 483 osadzonych (w tym 451 tymczasowo aresztowanych i 1 032 skazanych oraz ukaranych); na 31 grudnia 2018 r. – 1 705 osadzonych (463 tymczasowo aresztowanych oraz 1 242 skazanych i ukaranych; na 31 maja 2019 r. – 1 646 osadzonych (499 tymczasowo aresztowanych oraz 1 147 skazanych i ukaranych). 31 maja 2019 r. w AŚ przebywało łącznie 69 cudzoziemców (w tym m.in. 21 Ukraińców, dziewięciu Rosjan oraz po pięciu Białorusinów i Gruzinów).

Jak wyjaśnił Dyrektor AŚ w latach 2017-2019¹⁰ w jednostce nie wystąpiło przeludnienie oddziałów mieszkalnych.

(akta kontroli Tom I str. 24, 45)

Zgodnie z danymi zawartymi w protokole z odprawy penitencjarno-ochronnej z 30 maja 2019 r. w AŚ przebywało 27 osadzonych zagrożonych samobójstwem, dla których założono karty, o których mowa w instrukcji nr 2/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 29 sierpnia 2016 r w sprawie zapobiegania samobójstwom osób pozbawionych wolności. Nie prowadzono rejestru założonych kart osadzonych zagrożonych samobójstwem.

(akta kontroli Tom I str. 27, 101-108)

W AŚ nie były prowadzone wykazy osadzonych, którzy mogą stanowić zagrożenie dla innych ani szczególnie narażonych na ataki ze strony innych osadzonych. Według wyjaśnień dyrektora AŚ wychowawcy działu penitencjarnego raz w tygodniu dokonywali oceny atmosfery panującej wśród osadzonych i wskazywali osoby, na które należy zwrócić szczególną uwagę z powodu możliwości wystąpienia zaburzeń w ich zachowaniu. Zdaniem NIK prowadzenie takich wykazów usprawniłoby wymianę informacji np. przy przenoszeniu osadzonego na inny oddział.

W AŚ Białoleka prowadzony był wykaz osadzonych podlegających izolacji ze względów penitencjarno-ochronnych w czasie realizacji konwojowania, w węźle przyjęć osadzonych oraz podczas widzeń adwokackich i rodzinnych, aktualizowany na bieżąco na podstawie pism organów dyspozycyjnych oraz informacji uzyskanych w wyniku czynności profilaktycznych.

(akta kontroli Tom I str. 45)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

⁸ Dz.U. z 2016 r. poz. 2231.

⁹ Dz. U. z 2016 r. poz. 2290.

¹⁰ Odpowiedź wg stanu na 31 maja 2019 r.

Dyrektor Aresztu Śledczego w Warszawie-Białoleęce podejmował działania organizacyjne mające na celu ograniczenie ryzyka naruszenia bezpieczeństwa osobistego osadzonych, m.in. opracowując i wdrażając wewnętrzne uregulowania w tym zakresie.

2. Infrastruktura Aresztu Śledczego w Warszawie-Białoleęce w kontekście ograniczania ryzyka naruszenia bezpieczeństwa osobistego osadzonych

W toku kontroli przeprowadzono oględziny ośmiu cel mieszkalnych, w tym po jednej przejściowej, izolacyjnej i monitorowanej. Oględzin dokonano w czasie, kiedy przebywali w nich osadzeni. Nie stwierdzono rozbieżności pomiędzy faktycznym stanem osobowym cel a zaewidencjonowanym w Centralnej Bazie Danych Osób Pozbawionych Wolności Noe.NET¹¹.

W pięciu celach osadzeni okazali kontrolerom polskojęzyczne egzemplarze porządku wewnętrznego. W jednej z tych cel przebywał cudzoziemiec, który oświadczył, że rozumie język polski. W trzech celach (m.in. w celi przejściowej i izolacyjnej) osadzeni nie okazali egzemplarzy porządku wewnętrznego.

W dwóch celach mieszkalnych w trakcie oględzin nie działał system przywoływania pomocy. Jedną z tych cel była celi przejściowa, przycisk przywołujący był w niej wyrwany. W drugiej z tych cel (monitorowanej) system przywoływania zaczął działać po włączeniu w trakcie oględzin korków. W pozostałych sześciu celach system przywoływania pomocy był sprawny.

W toku oględzin ustalono, że w łazniach nie był zamontowany system przywoływania pomocy. Lampka zamieszczona nad drzwiami do łazni świeciła się po upływie czasu przeznaczonego na kąpiel.

Cele mieszkalne poddane oględzinom znajdowały się na sześciu oddziałach zamkniętych w trzech pawilonach (A, C i D). Zestaw reanimacyjny (defibrylator) był na trzech z sześciu poddanych oględzinom oddziałów (A1, C1 i D1).

Nieprawidłowości nie wykazały oględziny dwóch zlokalizowanych na terenie Aresztu Śledczego cel zabezpieczających. Ustalono, że system monitorowania oraz rejestrowania obrazu w tych celach był sprawny.

(akta kontroli Tom I, str. 140-142)

Dyrektor Aresztu wyjaśnił, że przepisy służby kwatermistrzowskiej nie przewidują umieszczania systemu przywoływania pomocy w pomieszczeniach łazni dla osadzonych. Pomieszczenia te znajdują się w bezpośrednim sąsiedztwie dyżurki oddziałowego. Niemniej 1 lipca 2019 r. (po przeprowadzonych przez kontrolerów NIK oględzinach) kierownik ochrony zamknął o zamontowanie takiej sygnalizacji. Stosowne działania miał podjąć dział techniki i łączności.

Dyrektor Aresztu wyjaśnił również, że defibrylator znajduje się w każdym pawilonie mieszkalnym Aresztu oraz na stanowisku dowodzenia. Dowódca zmiany poinformowany przez oddziałowego o sytuacji zagrażającej życiu lub zdrowiu osadzonego, funkcjonariusza lub innej osoby udaje się na miejsce zdarzenia z defibrylatorem. W ocenie Dyrektora specyfika aresztu śledczego (otwieranie drzwi, wejść i przejść na czas niezbędny oraz ograniczone wobec poszczególnych funkcjonariuszy uprawnienia do posiadania kluczy) sprawia, że jest to dobre rozwiązanie – dowódca zmiany jest w stanie dotrzeć na miejsce zdarzenia najszybciej. Ponadto, corocznie organizowane jest szkolenie z pierwszej pomocy i obsługi defibrylatora dla całej kadry Aresztu.

¹¹ Jeden z osadzonych w trakcie oględzin przebywał na spacerze.

Stwierdzone nieprawidłowości	W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości
OCENA CZĄSTKOWA	W ocenie NIK infrastruktura Aresztu Śledczego Warszawa-Białoleka sprzyjała ograniczeniu ryzyka naruszenia bezpieczeństwa osobistego osadzonych. Stwierdzone uchybienia dotyczące systemu przywoływania pomocy zostały w toku kontroli NIK wyeliminowane lub administracja Aresztu podjęła działania w celu ich usunięcia.

OBSZAR

3. Zindywidualizowane oddziaływania na osadzonych mające na celu ograniczenie ryzyka naruszeń bezpieczeństwa osobistego osadzonych

Opis stanu faktycznego

Spośród 61 programów resocjalizacyjnych zrealizowanych w AŚ w Warszawie-Białolece w 2017 r. pięć dotyczyło przeciwdziałania agresji i przemocy (udział w nich wzięło 132 osadzonych); kolejne pięć zmierzało do przeciwdziałania uzależnieniom oraz nadużywaniu alkoholu lub używaniu narkotyków (uczestniczyło w nich 96 osadzonych); cztery programy resocjalizacyjne zmierzały do zapobiegania negatywnym skutkom izolacji (uczestniczyło w nich 55 osadzonych).

W 2018 r. sześć z 85 zrealizowanych programów resocjalizacyjnych dotyczyło przeciwdziałania agresji i przemocy (udział w nich wzięło 181 osadzonych); trzy dotyczyły przeciwdziałania uzależnieniom oraz nadużywaniu alkoholu i używaniu narkotyków (udział w nich wzięło 52 osadzonych); jeden program dotyczył przeciwdziałania prokryminalnym postawom (uczestniczyło w nim sześciu osadzonych); dwa programy zmierzały do zapobiegania negatywnym skutkom izolacji (uczestniczyło w nich 17 osadzonych).

Spośród zrealizowanych w 2019 r. (do czerwca) 25 programów resocjalizacyjnych dwa dotyczyły przeciwdziałania agresji i przemocy (uczestniczyło w nich 39 osadzonych); cztery przeciwdziałaniu uzależnieniom oraz nadużywaniu alkoholu i używaniu narkotyków (uczestniczyło w nich 96 osadzonych). W tym okresie nie przeprowadzono programów resocjalizacyjnych zmierzających do przeciwdziałania prokryminalnym postawom ani zapobiegania negatywnym skutkom izolacji.

W okresie objętym kontrolą w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białolece przeprowadzono trzy programy resocjalizacyjne we współpracy z podmiotami o których mowa w art. 38 §1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy¹². W latach 2018-2019 w AŚ przeprowadzono m.in. program z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom „Przywrócić harmonię”, program „Profilaktyka uzależnień” i program resocjalizacyjny „Trzeźwy kierowca”.

(akta kontroli Tom I, str. 27-29)

W 2017 r. w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białolece miało miejsce 88 zdarzeń nadzwyczajnych, w tym: trzy samobójstwa i osiem usiłowań popełnienia samobójstwa przez osadzonych; 15 bójek i pobić; trzy napaści na funkcjonariusza; pięć czynów zabronionych pod groźbą kary popełnionych przez funkcjonariusza lub pracownika lub ich zatrzymań w związku z podejrzeniem popełnienia takiego czynu oraz 27 przypadków ujawnienia przedmiotu niedozwolonego lub niebezpiecznego.

¹² Zgodnie z art. 38 § 1 ustawy Kodeks karny wykonawczy w wykonywaniu kar, środków karnych, kompensacyjnych, zabezpieczających i zapobiegawczych, w szczególności związanych z pozbawieniem wolności, oraz przypadku mogą współdziałać stowarzyszenia, fundacje, organizacje oraz instytucje, których celem działania jest realizacja zadań określonych w niniejszym rozdziale, jak również kościoły i inne związki wyznaniowe oraz osoby godne zaufania.

W 2018 r. miało miejsce 58 zdarzeń, w tym: jedno samobójstwo i siedem usiłowań popełnienia samobójstwa przez osadzonych; jedna bójka i dwa pobicia; jedna napaść na funkcjonariusza; 31 razy ujawniono przedmiot niedozwolony lub niebezpieczny.

Od 1 stycznia do 16 lipca 2019 r.¹³ w AŚ Warszawa-Białoleka miało miejsce 37 zdarzeń w tym: trzy usiłowania popełnienia samobójstwa przez osadzonych, trzy napaści na funkcjonariusza oraz 30 przypadków ujawnienia przedmiotu niedozwolonego lub niebezpiecznego.

Zbadano osiem postępowań w ramach czynności wyjaśniających podjętych przez administrację AŚ w Warszawie-Białolece w 2019 r. (cztery próby samobójcze, trzy napaści na funkcjonariusza oraz jedno pobicie). Badania dokumentacji prób samobójczych wykazało, że podejmowali je osadzeni zakwalifikowani do kategorii osadzonych zagrożonych samobójstwem oraz że miały one miejsce w celach niemonitorowanych. Wyniki kontroli NIK nie wykazały nieprawidłowości w zakresie prowadzenia czynności wyjaśniających przez administrację Aresztu.

(akta kontroli Tom I str.19, 444)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W okresie objętym kontrolą na terenie Aresztu Śledczego w Warszawie-Białolece w stosunku do osadzonych prowadzono oddziaływania mające na celu ograniczenie ryzyka naruszeń ich bezpieczeństwa osobistego. W toku kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie prowadzenia czynności wyjaśniających związanych ze zdarzeniami, które w okresie objętym kontrolą miały miejsce w kontrolowanej jednostce.

OBSZAR

4. Zatrudnianie i szkolenie funkcjonariuszy

Opis stanu
faktycznego

W Areszcie Śledczym w Warszawie-Białolece na 31 grudnia 2017 r. zatrudnionych było 420 funkcjonariuszy i 54 pracowników cywilnych, a na 31 grudnia 2018 r. 530 funkcjonariuszy i 62 pracowników. Wzrost zatrudnienia spowodowany był zniesieniem z dniem 30 listopada 2018 r. Zakładu Karnego w Warszawie-Białolece¹⁴ i przejęciem jego zadań przez Areszt Śledczy w Warszawie-Białolece.

Na 31 maja 2019 r. w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białolece zatrudnionych było 515 funkcjonariuszy i 62 pracowników cywilnych.

(akta kontroli Tom I, str.147)

Sprawdzenia szkoleń funkcjonariuszy SW zatrudnionych w Areszcie dokonano na próbie 16 funkcjonariuszy, którzy pełnili służbę na oddziałach, w których znajdowały się cele objęte oględzinami (sześciu oddziałowych, ośmiu wychowawców, informatyk oraz inspektor oddziału ochrony). Funkcjonariusze posiadali wymagane wykształcenie, przechodzili odpowiednio szkolenia wstępne, zawodowe oraz specjalistyczne, a także byli szkoleni z zakresu zapobiegania zachowaniem samobójczym osadzonych.

¹³ Kontrola w Areszcie zakończyła się przez wystąpieniem zdarzenia z 2 sierpnia 2019 r., tj. samobójstwa osadzonego.

¹⁴ Na podstawie zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 sierpnia 2018 r. w sprawie zniesienia Zakładu Karnego w Warszawie-Białolece oraz Oddziału Zewnętrznego w Popowie Zakładu Karnego w Warszawie-Białolece (Dz.Urz.MS. z 2018 r. poz. 235)

Dyrektor AŚ w Warszawie-Białolece oświadczył, że ww. funkcjonariusze mieli zapewniony dostęp do psychologa. W okresie objętym kontrolą sześcioro z nich korzystało z pomocy psychologicznej.

(akta kontroli Tom I str. 148, 155-157)

W latach 2017-2019 w AŚ wydano 89 kart skierowania do lekarza medycyny pracy w związku z poddaniem funkcjonariuszy silnemu działaniu stresu w toku wykonywania obowiązków służbowych. W 2017 r. - 36 skierowań, w 2018 r. – 36, od 1 stycznia do 18 czerwca 2019 r. – 17.

(akta kontroli Tom I str. 148)

Dyrektor AŚ wyjaśnił, że nie są mu znane przypadki agresji wśród funkcjonariuszy jednostki, jednak w celu zapobieżenia takim zjawiskom 18 czerwca 2019 r. przeprowadzono szkolenia dla personelu kierowniczego pt. „Zasady kształtowania konstruktywnej atmosfery oraz relacji w środowisku zawodowym” oraz „Zasady działania służby medycyny pracy Służby Więziennej ze szczególnym uwzględnieniem rodzaju, zakresu i trybu udzielania świadczeń psychologicznych przez psychologa służby medycyny pracy Służby Więziennej oraz zasad organizacji i przeprowadzania interwencji przez służbę medycyny pracy Służby Więziennej po wystąpieniu zdarzeń stanowiących źródło silnego stresu”.

(akta kontroli Tom I str. 147)

W okresie objętym kontrolą funkcjonariusze AŚ w Warszawie-Białolece wykonywali pracę w godzinach nadliczbowych. W 2017 r. 289 funkcjonariuszy przepracowało 54 849,40 nadgodzin (w tym 212 funkcjonariuszy działu ochrony – 49 498,50 godzin tj. 90,20%). W 2018 r. 341 funkcjonariuszy przepracowało łącznie 108 108,90 nadgodzin (w tym 283 funkcjonariuszy działu ochrony – 101 389,50 nadgodzin tj. 93,87%). Od 1 stycznia do 18 czerwca 2019 r. 366 funkcjonariuszy przepracowało 124 970,40 nadgodzin (w tym 294 funkcjonariuszy działu ochrony – 118 548,50 nadgodzin, tj. 94,86%).

(akta kontroli Tom I str. 148)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Zatrudnianie i szkolenie funkcjonariuszy Służby Więziennej w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białolece prowadzono w sposób prawidłowy. NIK zwraca przy tym uwagę na niepokojącą, rosnącą tendencję w zakresie liczby nadgodzin wypracowywanych corocznie przez funkcjonariuszy Aresztu. Może to skutkować znacznym przemęczeniem funkcjonariuszy, a tym samym wzrostem liczby zdarzeń niepożądanych. Powyższe, w ocenie NIK, może wpływać na poziom bezpieczeństwa osadzonych i wymaga podjęcia zdecydowanych działań.

OBSZAR

5. Działania administracji penitencjarnej w sytuacji naruszenia bezpieczeństwa osadzonych przez funkcjonariuszy

Opis stanu
faktycznego

W 2017 r. w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białolece 11 razy zastosowano środki przymusu bezpośredniego wobec osadzonych. Łącznie 11 razy zastosowano siłę fizyczną, dziewięć razy kajdanki, osiem razy celę zabezpieczającą, trzy razy kask zabezpieczający i trzy razy pas zabezpieczający jednocześnie. Trzykrotnie zastosowano wszystkie ww. rodzaje środka przymusu bezpośredniego (siła fizyczna, kajdanki, cela zabezpieczająca, w której osadzonemu założono kask i pas zabezpieczający) w stosunku do tego samego osadzonego.

W 2018 r. w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białoleńce sześć razy zastosowano środki przymusu bezpośredniego wobec osadzonych. Sześć razy zastosowano siłę fizyczną, cztery razy kajdanki, dwa razy cełę zabezpieczającą, raz kask zabezpieczający i pas zabezpieczający jednocześnie. Raz zastosowano wszystkie ww. środki zabezpieczające wobec jednego osadzonego.

W 2019 r. (do 10 czerwca) w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białoleńce sześć razy zastosowano środki przymusu bezpośredniego wobec osadzonych w postaci siły fizycznej i kajdanek.

(akta kontroli str. Tom II 133-136)

W okresie objętym kontrolą w Areszcie Śledczym w Warszawie rozpatrzono 10 skarg na traktowanie osadzonych przez funkcjonariuszy.

(akta kontroli Tom II str. 15-132)

W 2017 r. w AŚ w Białoleńce wszczęto postępowania dyscyplinarne wobec dwunastu funkcjonariuszy. Wobec trzech funkcjonariuszy umorzono postępowanie dyscyplinarne, pozostałym wymierzono kary dyscyplinarne: dwóm nagany, dwóm ostrzeżenia o niepełnej przydatności na zajmowanym stanowisku służbowym, dwóm ostrzeżenia o niepełnej przydatności do służby w Służbie Więziennej. Jednego funkcjonariusza wydalonono ze służby (z powodu pełnienia służby pod wpływem alkoholu).

W 2018 r. w AŚ w Białoleńce wszczęto postępowania dyscyplinarne wobec 11 funkcjonariuszy. Umorzono jedno postępowanie i odstąpiono od ukarania czterech funkcjonariuszy. Trzem udzielono nagany, jednego funkcjonariusza ostrzeżono o niepełnej przydatności na zajmowanym stanowisku służbowym, jednego ostrzeżono o niepełnej przydatności do służby w Służbie Więziennej. Jednego funkcjonariusza wyznaczono na niższe stanowisko służbowe wraz z obniżeniem stopnia służbowego.

W 2019 r. (do 10 czerwca) w AŚ w Warszawie-Białoleńce wszczęto dwa postępowania dyscyplinarne. Jednego funkcjonariusza ukarano karą nagany (za wypowiedzi godzące w autorytet kierownictwa SW). Postępowanie dyscyplinarne wobec drugiego funkcjonariusza w związku z odmową wykonania polecenia było w toku w trakcie czynności kontrolnych NIK.

Najpoważniejsze z ww. postępowań dyscyplinarnych dotyczyły zachowań takich jak: przekroczenie uprawnień – niezasadne użycie siły fizycznej wobec osadzonego, niewłaściwe przeprowadzenie kontroli osobistej osadzonych, odstąpienie od obowiązku stałej obserwacji zachowania osadzonych na stanowisku monitoringu, nieprzeprowadzanie kontroli zachowania osadzonych zagrożonych samobójstwem a także naruszenia nietykalności cielesnej osadzonego.

(akta kontroli Tom I str. 31-45)

W okresie objętym kontrolą dyrektor AŚ Warszawa-Białoleńka skierował cztery zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa przez funkcjonariuszy SW. Postępowania karne dotyczące nieadekwatnego użycia środka przymusu bezpośredniego przez funkcjonariusza, naruszenia nietykalności cielesnej osadzonego przez czterech funkcjonariuszy zostały umorzono. Postępowania dotyczące próby nielegalnego przekazania artykułów żywnościowych osadzonemu przez funkcjonariusza oraz namowy lub udzielenia pomocy osadzonemu do targnięcia się na własne życie są w toku.

(akta kontroli Tom I str. 39, 36-138)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Skargi osadzonych o numerach identyfikacyjnych IDO 1175961 z 29 grudnia 2017 r., IDO 328119 z 12 lutego 2019 r. oraz IDO 745726 z lutego 2019 r.¹⁵ zostały rozpatrzone nierzetelnie.

Wszystkie trzy skargi zostały zaadresowane przez osadzonych do innych organów niż dyrektor AŚ w Warszawie-Białoleńce i następnie przekazane do rozpatrzenia przez jednostkę kontrolowaną¹⁶.

W skardze z 12 lutego 2019 r. osadzony o numerze IDO 328119 zarzucił, że wychowawca na oddziale C3 zachowuje się arogancko, nie rozpatruje kierowanych do niego skarg lub odrzuca je, nie udziela także informacji w podstawowych sprawach.

Administracja Aresztu przeanalizowała zasadność skargi w oparciu o materiał dowodowy w postaci notatki służbowej wychowawcy oraz notatki służbowej zastępcy kierownika działu penitencjarnego. Wymieniony w skardze wychowawca oświadczył w swojej notatce, że osadzonych przyjmował na bieżąco zgodnie ze zgłoszeniami i nie odrzucał próśb składanych przez nich, a wszystkich osadzonych traktuje praworządnie, z poszanowaniem godności ludzkiej. Zastępca kierownika działu penitencjarnego napisał, że podczas wizytacji w pawilonie C osadzony nigdy nie zgłaszał żadnych skarg ani uwag na postępowanie wychowawcy ani nie zapisywał się na rozmowę do kierownictwa działu penitencjarnego. W sprawozdaniu z postępowania wyjaśniającego powtórzono wyjaśnienia wychowawcy i zastępcy kierownika działu penitencjarnego i skonkludowano, że „w oparciu o zebrany materiał dowodowy należy stwierdzić, iż nie ma podstaw do uznania pretensji skarżącego”. Sprawozdanie zatwierdził dyrektor AŚ.

Skierowana do Okręgowego Inspektoratu SW skarga osadzonego o numerze IDO 745726 skarga z lutego 2019 r. również dotyczyła wychowawcy oddziału C3, który w ocenie skarżącego był trudno dostępny, rozmowy z nim nie miały sensu, ponieważ twierdził, że nic nie może załatwić, a wszystkie próby pisemne odrzucał.

Skarga nie została uznana za zasadną. W oparciu o notatkę służbową wychowawcy oraz notatkę zastępcy kierownika działu penitencjarnego w piśmie do osadzonego napisano, że „funkcjonariusz na postępowanie którego żali się pan w przedmiotowej skardze, zapewnia, że podczas pełnienia od stycznia 2019 r. służby w oddziale III pawilonu C na bieżąco przyjmował osadzonych, którzy zgłaszali chęć rozmowy z wychowawcą i nie odrzucał składanych przez nich próśb. Jednocześnie deklarował, że podczas rozmów wychowawczych oraz wizytacji cel mieszkalnych nie zgłaszał pan żadnych skarg i uwag dotyczących niewłaściwego postępowania funkcjonariuszy tutejszego aresztu, w tym jego osoby”.

Ponadto w trakcie rozpoznawania tej skargi nie sporządzono sprawozdania z postępowania wyjaśniającego, co jest niezgodne z § 8 ust. 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobów załatwiania wniosków, skarg i próśb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych¹⁷. Pismo informujące osadzonego o sposobie rozpatrzenia skargi podpisał dyrektor AŚ.

Skarga osadzonego o numerze IDO 1175961 z 29 grudnia 2018 r. dotyczyła złego traktowania przez funkcjonariuszy i pracowników, w ocenie osadzonego spowodowanego zarzucaną mu napaścią na funkcjonariusza.

¹⁵ Data na skardze nieczytelna.

¹⁶ Skargi osadzonych o numerach IDO 328119 oraz 745726 zostały skierowane przez osadzonych do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Warszawie i następnie przekazane do rozpatrzenia dyrektorowi AŚ w Warszawie-Białoleńce. Osadzony o numerze IDO 1175961 swoją skargę skierował do Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ, została ona przekazana do OISW w Warszawie i później do AŚ w Warszawie-Białoleńce.

¹⁷ Dz. U. z 2013 r. poz. 647.

Administracja Aresztu przeanalizowała zasadność skargi w oparciu o materiał dowodowy w postaci notatek służbowych wychowawcy, psychologa i zastępcy dowódcy działu penitencjarnego. W sprawozdaniu z postępowania wyjaśniającego napisano, m.in., że „z wyjaśnień przedłożonych przez właściwych funkcjonariuszy wynika, iż nie zaobserwowano aby którykolwiek z przedstawicieli administracji traktował skarżącego w sposób niewłaściwy. Osadzony nie zgłaszał w tym zakresie żadnych nieprawidłowości.” Skargę uznano za bezzasadną. Sprawozdanie zatwierdził zastępca dyrektora AŚ.

(akta kontroli Tom II str. 15-38)

Zastępca Dyrektora AŚ w Warszawie Białoleśce wyjaśnił, że każdorazowe kierowanie zarzutów w stosunku do funkcjonariuszy obliguje ich do przedstawienia wyjaśnień. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy jest następnie konfrontowany z zarzucanymi nieprawidłowościami oraz jeśli to możliwe weryfikowany np. poprzez przegląd nagrań z monitoringu. W ocenie prowadzących ww. postępowania analiza zgromadzonych materiałów dowodowych nie uzasadniała przeprowadzenia dodatkowych czynności związanych z relacjami innych osadzonych. W odniesieniu do sposobu załatwienia skargi osadzonego o numerze IDO 745726 zastępca dyrektora AŚ wyjaśnił, że sprawa dotyczyła wyłącznie postępowania wychowawcy, który w notatce służbowej odniósł się do postawionych zarzutów. Wyjaśnienia złożył również bezpośredni przełożony wychowawcy. Ponieważ sprawa nie była szczególnie skomplikowana odstąpiono od opisanego przeprowadzonych czynności wyjaśniających w sprawozdaniu.

(akta kontroli Tom I str.232-233)

W ocenie NIK ww. skargi zostały rozpatrzone nierzetelnie w oparciu jedynie o wyjaśnienia osób, których zachowań dotyczyły. Z przekazanej dokumentacji sprawy, nie wynika aby prowadzący postępowanie wyjaśniające kontaktowali się z osobami wnoszącymi skargę, które przebywały na terenie Aresztu Śledczego, nie uszczegóławiali zarzutów nawet bardzo ogólnych skarg. Ponadto, nie konfrontowano wyjaśnień funkcjonariuszy ze skarżącymi, ani też nie zasięgnięto informacji od innych osadzonych. W praktyce jedyną podstawą do uznania rozpatrywanej w ten sposób skargi osadzonego było przyznanie się przez funkcjonariusza na piśmie do zarzucanego mu działania.

Ponadto zgodnie z § 8 ust. 7 rozporządzenia ws. skarg, wyniki czynności prowadzonych w celu zbadania zasadności skargi dotyczącej działalności zakładu karnego lub aresztu śledczego opisuje się w sprawozdaniu, które powinno przedstawiać fakty stanowiące podstawę do oceny rozpoznawanych zarzutów, a w szczególności konkretne nieprawidłowości i uchybienia, jeżeli je stwierdzono, ich przyczyny i skutki, a także wnioski wynikające z dokonanych ustaleń, zaakceptowane przez kierownika jednostki organizacyjnej, który zlecił zbadanie skargi. Do sprawozdania załącza się niezbędne dowody związane z jego treścią. W rozporządzeniu nie przewidziano możliwości odstąpienia od sporządzenia sprawozdania z czynności sprawdzających.

OCENA CZĄSTKOWA

Administracja Aresztu Śledczego w Warszawie-Białoleśce wszczyniała postępowania dyscyplinarne wobec funkcjonariuszy, którzy naruszyli bezpieczeństwo osadzonych. Stwierdzona nieprawidłowość dotyczyła nierzetelnego rozpatrywania skarg osadzonych na działanie funkcjonariuszy jednostki, poprzez jednostronne, niezwerifikowane w inny sposób, przyjęcie stanowiska funkcjonariusza w przedmiocie skargi i jego oceny sytuacji.

IV. Wnioski

Wniosek

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnioskuje o prowadzenie postępowań wyjaśniających w sprawie skarg osadzonych na zachowanie funkcjonariuszy w sposób umożliwiający rzetelne ich rozpatrzenie, w szczególności poprzez gromadzenie adekwatnego materiału dowodowego.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Porządku i Bezpieczeństwa Wewnętrznego Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 11 października 2019 r.

Kontrolerzy
Tomasz Szczęsny
doradca ekonomiczny

.....
podpis

Magdalena Markowska
starszy inspektor kp.

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Porządku
i Bezpieczeństwa Wewnętrznego
Dyrektor
Marek Bienkowski

.....
podpis

